

Research Article

Identifying and Ranking Factors Affecting the Educational Quality of the Undergraduate Educational Sciences Using the Fuzzy VIKOR Approach (Case Study: University of Mazandaran)

M. Abedini Baltork*: Assistant Professor, Department of Education, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

m.abedini@umz.ac.ir

HR.Kamali Ardakani: Lecturer, Department of higher education administration, Ardakan Branch, Islamic Azad university, Iran

Hamidkamali767@gmail.com

Abstract

Educational quality is one of the issues that academic systems are trying to achieve, and various factors affect this quality. In recent decades, higher education has faced challenges that need to be improved. Studies show that despite the importance of this issue, the issue of education still has many shortcomings that impair its quality. For this reason, identifying and ranking influential factors can lead to an increase in the quality of education. Therefore, this study aimed to identify and rank the factors affecting the educational quality of educational sciences at the University of Mazandaran. Research method was a case study that by studying and reviewing the texts, 31 factors were identified as influential factors and analyzed based on thematic analysis (comprehensive, organizing, and inclusive). 7 experts were selected by the purposeful method and answered the research made questionnaire and analyzed using fuzzy Vikor method. The research findings showed that from the perspective of experts, 31 factors extracted from the research literature; 8 factors are the most influential factors on the educational quality of educational sciences. These factors include: lecturer interest in teaching; active participation in teaching; use of new scientific concepts for each subject; literacy; engaging teachers with subject matter; facilities Physical class in terms of light, chairs, heat and cold; desirable teaching space for research and interest in education are of the highest importance respectively. Considering the influential factors that were identified and prioritized in the study, it is necessary for higher education officials and university chancellors to pay more attention to these factors in order to achieve such quality of education.

Keywords: educational quality, educational sciences, Fuzzy VIKOR method

* Corresponding Author

رویکردهای نوین آموزشی

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه اصفهان

سال پانزدهم، شماره 2، شماره پیاپی 32، پاییز و زمستان 1399

ص 179-194 تاریخ دریافت: 1399/09/08 بازنگری: 1400/06/06 تاریخ پذیرش: 1400/10/26

شناسه دیجیتال (DOI): 10.22108/NEA.2022.125171.1532

مقاله پژوهشی

شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی رشته کارشناسی علوم تربیتی با استفاده از رویکرد ویکور فازی (مطالعه موردی: دانشگاه مازندران)

میمنت عابدینی بلترک*، استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

m.abedini@umz.ac.ir

حمیدرضا کمالی اردکانی، مربی، گروه مدیریت آموزش عالی، دانشگاه آزاد واحد اردکان، اردکان، ایران.

Hamidkamali767@gmail.com

چکیده

کیفیت آموزشی از دغدغه‌هایی است که نظام‌های دانشگاهی برای دستیابی به آن در تلاش هستند و عوامل مختلفی بر این کیفیت اثرگذار است. در دهه‌های اخیر، آموزش عالی با مشکلاتی روبه‌رو شده که نیاز به بهبود کیفیت احساس می‌شود. بررسی‌ها حاکی از آن است که علی‌رغم اهمیت این مهم، همچنان موضوع آموزش دچار نارسایی‌های فراوانی است که کیفیت آن را خدشه‌دار می‌کند؛ به‌همین دلیل، شناسایی و رتبه‌بندی عوامل اثرگذار می‌تواند افزایش کیفیت در آموزش را به‌دنبال داشته باشد؛ بنابراین، هدف این پژوهش شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی رشته علوم تربیتی دانشگاه مازندران است. روش این پژوهش، مطالعه موردی است که با مطالعه و بررسی متون، 31 عامل به‌عنوان عوامل اثرگذار شناسایی شد و براساس تحلیل مضمون (فراگیر، سازمان‌دهنده و پایه) تحلیل شد. با روش هدفمند 7 نفر از خبرگان انتخاب شدند و به پرسشنامه پژوهشگر ساخته پاسخ دادند و داده‌ها با استفاده از روش ویکور فازی، تحلیل شد. یافته‌های پژوهش نشان داد از دیدگاه خبرگان، از 31 عامل استخراج شده از پیشینه پژوهش، 8 عامل اثرگذارترین عوامل بر کیفیت آموزشی رشته علوم تربیتی هستند. این عوامل عبارت‌اند از: میزان علاقه‌مندی استاد به تدریس؛ داشتن مشارکت فعال در جریان تدریس؛ استفاده از مفاهیم جدید علمی برای هر واحد درسی؛ سطح سواد؛ درگیر کردن ذهن با مسائل درسی توسط استادان؛ امکانات فیزیکی کلاس از لحاظ نور، صندلی، گرما و سرما؛ فضای آموزشی مطلوب در جهت انجام کارهای پژوهشی و میزان علاقه‌مندی به تحصیل که به ترتیب از بالاترین درجه اهمیت برخوردار هستند. با توجه به عوامل اثرگذار که در پژوهش شناسایی و اولویت‌بندی شد، لازم است مسئولان آموزش عالی و رؤسای دانشگاه‌ها به این عوامل بیش‌ازپیش توجه کنند تا این‌گونه کیفیت آموزش ارتقا یابد.

واژگان کلیدی: کیفیت آموزشی، علوم تربیتی، ویکور فازی.

مقدمه

* نویسنده مسئول

آموزش عالی، محور اصلی توسعه است. از طرفی، محل تولید و انباشت دانش و ابزار اصلی انتقال میراث فرهنگی نیز شمرده می‌شود (فراستخواه، 1389). یکی از مباحثی که همیشه در آموزش عالی مطرح بوده و به آن توجه شده، کیفیت است. آموزش عالی، همیشه زمینه‌محور بوده؛ بنابراین، تصورات موجود درباره کیفیت در آموزش عالی متمرکز بر زمینه (محیط) است. بحث کیفیت برای دانشگاه و آموزش عالی در جهان، از نیمه دوم قرن بیستم به خصوص دهه 80 شدت گرفته است؛ زیرا علت وجودی دانشگاه و آموزش عالی عمیقاً در حال تحول است و باید اهداف خود را از نو تعریف کند و عملکردش را متناسب با این اهداف، به طور مداوم پایش و ارزیابی کند (برنان و شاه¹، 2010).

کیفیت در آموزش عالی به معنای تطابق وضعیت آموزش عالی با استانداردهای از پیش تعیین شده، رسالت، هدف و انتظارات است (شهرکی‌پور، 1391). کیفیت آموزشی و پژوهشی از جمله دغدغه‌های همیشگی نظام‌های دانشگاهی بوده است (طبرسا، حسونند مفرد و عارف‌نژاد، 1391). اهمیت کیفیت آموزشی در کشورهای پیشرفته تا جایی است که رقابت آنها بر سر داشتن قدرت برتر است؛ بنابراین، تلاش در این زمینه با کیفیت آموزشی آنها ارتباط مستقیم دارد (صوری، حنیفی و ناظم، 1399)؛ به همین دلیل، امروزه یکی از بزرگ‌ترین چالش‌هایی که مؤسسات آموزشی با آن مواجهند، بهبود کیفیت فرایند آموزشی است. می‌توان ادعا کرد ارتقای کیفیت آموزشی در گرو استفاده از دانش جدید، عملی و تصمیم‌گیری در شرایط پیچیده همگام با فناوری میسر است (مانلیز² و همکاران، 2015؛ کلاریس³ و همکاران، 2014). دانشگاه‌ها برای بهبود وضعیت کیفیت خود در ابعاد آموزشی، پژوهشی و خدماتی نیازمند شناسایی عملکرد خود هستند؛ پس لازم است نقاط قوت و ضعف دانشگاه در ابعاد ساختاری و کارکردی مشخص شود (عارفی، زندی و شهودی، 1390).

به طور کلی، با اینکه درباره کیفیت آموزشی و تدریس بحث‌های زیادی شده است، هنوز هم مفهوم آن به تفکر نیاز دارد؛ به همین دلیل، تعبیری هم که از کیفیت ارائه می‌شود، متفاوت است و از آنجایی که آموزش عالی، یکی از شاخص‌های اصلی پیشرفت کشور لحاظ می‌شود، تقویت کیفیت آن بیش از پیش اهمیت می‌یابد. همچنین، پایین بودن کیفیت آموزش بیش از هر زمان دیگر خود را نمایان می‌کند؛ چراکه با وجود موفقیت‌های بزرگ نظام آموزشی در توسعه کمی قلمرو آموزش، موفقیت قابل قبولی در دسترسی به اهداف آموزشی مشاهده نمی‌شود (صوری، حنیفی و ناظم، 1399). تغییرات روزافزون در نیازهای زندگی، انتظار آموزش‌های متناسب با نیاز زمان را پدید می‌آورد که در حوزه آموزش، یکی از این تغییرات حرکت به سمت کاربردی و مهارتی بودن برنامه‌های آموزشی است.

در آموزش عالی جوامع توسعه یافته، دوره کارشناسی به سمت مهارتی شدن حرکت کرده است. علاوه بر این، پایه‌ای برای تحصیلات تکمیلی نیز شناخته می‌شود. در ایران نیز نظام آموزش عالی به ویژه در دوره‌های کارشناسی باید به سمت مهارت‌محوری و بازار کار حرکت کند. در واقع، کسانی که وارد دانشگاه می‌شوند، واقف‌اند که اگر مهارتی کسب نکنند، نمی‌توان موفقیت چندان برایشان متصور شد؛ از این رو، مسئله کیفیت آموزشی بیش از پیش اهمیت می‌یابد. در این بین، یکی از رشته‌های پرطرفدار دانشگاه در رشته علوم انسانی، علوم تربیتی است. در دانشگاه مازندران نیز این امر به وضوح دیده می‌شود و علاوه بر تقاضای زیاد دانشجویان در کنکور، دانشجویان بسیاری از رشته‌های دیگر به دلایل مختلف مانند بازار کار، تغییر رشته می‌دهند و رشته علوم تربیتی را چه در مقطع کارشناسی، چه در مقطع کارشناسی ارشد برمی‌گزینند؛ بر این اساس، پژوهش حاضر، هدف خود را بر عوامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی این رشته در

¹ Brennan & Shah

² Manolis

³ Chalaris

شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی رشته کارشناسی..... /ایمنت عابدینی بلترک و حمیدرضا کمالی اردکانی/181

دانشگاه مازندران گذاشته است و در صدد پاسخ‌گویی به این سؤالات است که چه عواملی با چه میزان اهمیتی بر کیفیت آموزشی اثرگذار است و اینکه اثرگذارترین عوامل بر مبنای نظر متخصصان کدام‌اند.

پژوهش‌های مختلفی درباره کیفیت رشته علوم تربیتی انجام شده است که هر کدام از بُعد خاصی به آن پرداخته‌اند. برای نمونه، امینی، رحیمی و خدابخشی (1397) در پژوهشی با عنوان *ارزیابی مقایسه‌ای کیفیت عناصر برنامه درسی در رشته علوم تربیتی* به این نتیجه دست یافتند که کیفیت عناصر برنامه درسی در رشته علوم تربیتی دانشگاه اصفهان به‌طور معناداری از دانشگاه آزاد اصفهان بالاتر است.

میکائیلو (1395) در پژوهش دیگری با عنوان *بررسی کیفیت دروس و سرفصل‌های رشته علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی در دانشگاه فرهنگیان*، به این نتیجه دست یافت که کاستی‌های دروس و سرفصل‌های کارشناسی پیوسته رشته علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی شامل اضافی‌بودن برخی دروس به سبب تکرار بودن سرفصل‌ها، متناسب‌نبودن تعداد واحدها با ساعات اختصاص یافته به برخی دروس، متناسب‌نبودن نمرات ارزشیابی طول ترم و پایان ترم در برخی دروس و سایر کاستی‌ها می‌شود.

شهرکی پور (1391) در پژوهش دیگری با عنوان *عوامل مؤثر بر افزایش کیفیت آموزشی دوره‌های کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد دانشکده علوم تربیتی* به این نتیجه دست یافت که عواملی مانند تجهیز کلاس‌ها به فناوری نوین، انجام پژوهش، تغییر محتوای آموزشی، تدریس استادان و توسعه حرفه‌ای آنان بر کیفیت آموزشی دوره‌های کارشناسی ارشد مؤثر است.

عارفی، زندی و شهودی (1390) به بررسی کیفیت رشته علوم تربیتی در دانشگاه کردستان براساس مدل‌های کانو و گسترش عملکرد کیفیت پرداختند. نتایج به دست آمده نشان داد شاخص‌های کیفیت فعالیت‌های آموزشی شامل محتوای دوره، ساختار دوره، ویژگی استادان و امکانات دوره است. همچنین، نتایج نشان داد بین ادراک و انتظارات دانشجویان، شکاف معناداری وجود دارد.

سؤالات پژوهش

- 1- عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی رشته علوم تربیتی دانشگاه مازندران کدام‌اند؟
- 2- رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی رشته علوم تربیتی دانشگاه مازندران چگونه است؟
- 3- اثرگذارترین عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی رشته علوم تربیتی دانشگاه مازندران کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش، از نظر هدف کاربردی و از نظر روش مطالعه موردی است. ابتدا متون و مقالات با کلیدواژه‌های فارسی و انگلیسی کیفیت آموزش^۱، علوم تربیتی^۲ و عوامل مؤثر بر کیفیت^۳ در منابع الکترونیکی متعدد نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی^۴ گردآوری شد. سعی شد جدیدترین منابع مرتبط با پژوهش حاضر استخراج شود؛ براین اساس، منابع داخلی از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۹ و منابع خارجی از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ مطالعه شد. در ابتدا مطالعات انجام شده در حیطه پژوهش

¹ Educational Quality

² Education

³ Factors Affecting Educational Quality

⁴ Google scholar, SID, magiran, Civica and...

جمع‌آوری (81 مورد) و سپس در قالب پژوهش‌های «کاملاً مرتبط» و پژوهش‌های وابسته طبقه‌بندی شد. در گام دوم، عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی از منابع استخراج شد. معیار انتخاب مقالات مطالعه‌شده براساس اولویت موضوع پژوهش‌ها به دو عنصر کیفیت آموزش و عوامل مؤثر بر آن و رشته علوم تربیتی بود و سایر پژوهش‌ها که در حوزه موضوع حاضر به‌طور کلی بحث کرده بودند، در اولویت بعد قرار گرفت. در نهایت، 63 مقاله بررسی دقیق شد و سپس عوامل مؤثر استخراج شد. عوامل مؤثر براساس تحلیل مضمون¹ در قالب مضمون فراگیر (عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی رشته علوم تربیتی)، مضامین سازمان‌دهنده (وضعیت اعضای هیئت علمی، وضعیت دانشگاه، سازمان‌دهی محتوا و وضعیت دانشجو) و پایه طبقه‌بندی شد.

سپس به منظور سنجش رتبه‌بندی عوامل مؤثر، جامعه آماری پژوهش را خبرگان در این زمینه (اعضای هیئت علمی دانشگاه مازندران) تشکیل دادند که به منظور انجام این پژوهش، 7 نفر از متخصصان به‌عنوان نمونه انتخاب و بررسی شدند و به پرسشنامه پژوهشگر ساخته کیفیت آموزشی پاسخ دادند. پرسشنامه شامل 31 گویه در پنج طیف خیلی زیاد، زیاد، متوسط، خیلی کم و کم و در قالب مؤلفه‌های وضعیت اعضای هیئت علمی (12 گویه)، وضعیت دانشگاه (6 گویه)، وضعیت دانشجو (8 گویه) و سازمان‌دهی محتوا (5 گویه) تدوین شد. روایی صوری را خبرگان و متخصصان حوزه علوم تربیتی تأیید کردند و روایی محتوایی براساس CVI، 79 درصد به دست آمد که تأیید می‌شود. مشارکت کنندگان در پژوهش شامل 1 استاد تمام، 4 استاد با مرتبه استادیاری و 2 استاد با مرتبه دانشیاری بودند که از این تعداد تنها جنسیت دو نفر، خانم بود. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در این بخش نیز با استفاده از روش ویکور فازی انجام شد.

ویکورد فازی: نخستین بار لطفی‌زاده (1965) رویکرد فازی را برای تصمیم‌گیری درباره داده‌های غیرمنطقی مطرح کرد (یالسن²، بایراک داروگلو³ و کهرمان⁴، 2012).

روش ویکور: روش VIKOR، به‌عنوان یکی از روش‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره در نظر گرفته می‌شود. این روش بر دسته‌بندی و انتخاب از یک مجموعه گزینه‌ها تمرکز دارد و جواب‌های سازشی را برای حل یک مسئله با معیارهای متضاد تعیین می‌کند؛ به طوری که می‌تواند به تصمیم‌گیرندگان برای دستیابی به یک تصمیم نهایی یاری دهد. در اینجا جواب سازشی، نزدیک‌ترین جواب موجه به جواب ایدئال است و کلمه سازش به توافق متقابل اطلاق می‌شود. این جواب سازشی یک شاخص رتبه‌بندی چندمعیاره براساس نزدیکی به جواب ایدئال را مطرح می‌کند (صنایعی، موسوی و یزدان‌خواه، 2010).

یافته‌ها

در مرحله اول پژوهش، عوامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی از منابع مختلف داخلی و خارجی (صوری، حنیفی و ناظم، 1399؛ امینی، رحیمی و خدابخشی، 1397؛ کشاورز، 1397؛ خدیوی و همکاران، 1397؛ موحدی، شیرخانی و طالبی، 1396؛ میکائیلو، 1395؛ دستور، 1395؛ قربانیان، عبدالله‌زاده مهلانی و کاظمی حکمی، 1392؛ شهرکی‌پور، 1391؛ طبرسا، حسونند مفرد و عارف‌نژاد، 1391؛ عارفی، زندی و شهودی، 1390؛ کریستوفر⁵، 2018؛ کتکاجارون،

¹ Thematic analysis

² Fuzzy approach

³ Yalcin

⁴ Bayrakdaroglu

⁵ Kahraman

⁶ Christopher

شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی رشته کارشناسی..... /امینت عابدینی بلترک و حمیدرضا کمالی اردکانی/183

و اجارینتارانگون و سرینگان، 2017؛ دیگر و همکاران، 2017 و...) استخراج شد. در نهایت، عوامل استخراج شده در جدول 1 آورده شده است:

جدول 1: عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی رشته علوم تربیتی دانشگاه مازندران

مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه
وضعیت اعضای هیئت علمی	1 کافی بودن تعداد استادان
	2 تخصیص زمان کافی برای پاسخ‌گویی به مشکلات
	3 مدرک تحصیلی دکتری
	4 سطح سواد
	5 استفاده از روش‌های تدریس به‌روز شده
	6 تشویق استادان در جهت یادگیری بهتر
	7 میزان علاقه‌مندی استاد به تدریس
	8 داشتن مشارکت فعال در جریان تدریس
	9 درگیر کردن ذهن با مسائل درسی توسط استادان
	10 ارزشیابی فراگیر در طول ترم نه پایان ترم
	11 دادن پژوهش‌های کلاسی
	12 توانایی استادان در ارتباط و انتقال دانش به دانشجوی
وضعیت دانشگاه	13 فضای آموزشی مطلوب در جهت انجام کارهای پژوهشی
	14 امکانات فیزیکی کلاس از لحاظ نور، صندلی، گرما و سرما
	15 تجهیزات کمی و کیفی کتابخانه‌ها
	16 دسترسی سریع و کافی به اتاق کامپیوتر و اینترنت دانشگاه
	17 مجهز بودن کلاس‌ها به فناوری‌های مدرن
	18 چیدمان مناسب کلاس‌ها
سازمان‌دهی محتوا	19 استفاده از مفاهیم جدید علمی برای هر واحد درسی
	20 غنی‌سازی محتوای کتاب و جزوات درسی
	21 کارایی محتوای ارائه شده برای جامعه
	22 تدوین محتوا بر اساس علائق و نیازهای دانشجویان
	23 انتخاب منابع متعدد برای هر واحد از سوی استادان
وضعیت دانشجو	24 شیوه گزینش دانشجو
	25 ارائه خدمات به دانشجویان نوورود
	26 فراهم کردن امکان تعامل با اعضای هیئت علمی با سابقه
	27 میزان علاقه‌مندی دانشجو به رشته تحصیلی
	28 هماهنگی استعداد دانشجو با رشته تحصیلی
	29 میزان علاقه‌مندی به تحصیل کردن
	30 توانمندی دانشجو در درک و فهم مطالب درسی
	31 میزان آگاهی دانشجو از اهمیت رشته تحصیلی خود

نتایج سؤال اول پژوهش نشان داد مؤلفه‌های مختلفی می‌تواند بر کیفیت آموزشی رشته‌ها اثرگذار باشد که در قالب چهار مضمون فراگیر عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی، مضامین سازمان‌دهنده وضعیت اعضای هیئت علمی، وضعیت دانشگاه، سازمان‌دهی محتوا و وضعیت دانشجو که هر یک مضامین پایه دارد، استخراج شد.

جدول 2: رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی رشته علوم تربیتی

رتبه‌بندی نهایی	Q_i	R_i	S_i	عوامل
17	0/74128322	0/5	0/24128322	1
31	0/938560244	0/477904892	0/460655352	2
13	0/684162402	0/432136454	0/252025948	3
16	0/719587267	0/432136454	0/287450813	4
24	0/861286728	0/432136454	0/429150271	5
20	0/790436996	0/432136454	0/358300542	6
1	0	0	0	7
2	0/027428852	0/023376956	0/004051896	8
5	0/098278581	0/023376956	0/074901625	9
22	0/82586186	0/432136454	0/393725406	10
18	0/750960235	0/432136454	0/318823781	11
28	0/892659695	0/432136454	0/460523239	12
7	0/577887808	0/432136454	0/145751354	13
6	0/573835912	0/432136454	0/141699458	14
19	0/786351	0/432136454	0/354248646	15
21	0/821809964	0/432136454	0/38967351	16
9	0/644728151	0/432136454	0/212591697	17
30	0/932136454	0/432136454	0/5	18
3	0/031480748	0/023376956	0/008103792	19
4	0/094226685	0/023376956	0/070849729	20
10	0/648737537	0/432136454	0/216601083	21
14	0/711483475	0/432136454	0/279347021	22
15	0/715535371	0/432136454	0/283398917	23
23	0/82586187	0/432136454	0/393725406	24
29	0/928084558	0/432136454	0/495948104	25
26	0/861286730	0/432136454	0/429150271	26
12	0/680110506	0/432136454	0/247974052	27
27	0/892659693	0/432136454	0/460523239	28
8	0/644685641	0/432136454	0/212549187	29
11	0/652789433	0/432136454	0/220652979	30
25	0/861286729	0/432136454	0/429150271	31

نتایج سؤال دوم پژوهش مبنی بر رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی رشته علوم تربیتی بنا بر نظر متخصصان در جدول 3 نشان داده شده است که 31 عامل بررسی شده، رتبه‌بندی شدند. بر مبنای مراحل روش ویکور فازی و بر اساس داده‌های وارد شده به برنامه و مقدار به دست آمده Q_i های حاصل از خروجی برنامه، عوامل رتبه‌بندی شده‌اند (عاملی که کمترین مقدار Q را داشته باشد رتبه نخست را خواهد داشت)؛ بر این اساس، مهم‌ترین عامل «میزان علاقه‌مندی استاد به

تدریس» است که در قالب مؤلفه وضعیت اعضای هیئت علمی بیان شده است. عامل «تخصیص زمان کافی برای پاسخ‌گویی به مشکلات»، کم‌اولویت‌ترین عامل یا کم‌اهمیت‌ترین عامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی است. از آنجایی که معمولاً پنج تا هشت عامل اول به‌عنوان اثرگذارترین عوامل یا دارای اولویت بالاتر لحاظ می‌شوند (میرغفوری و همکاران، 1395) در جدول زیر این عوامل بیان شده است.

جدول 3: اثرگذارترین عوامل بر کیفیت آموزشی رشته علوم تربیتی

رتبه	عوامل	مؤلفه/مضمون سازمان‌دهنده
1	میزان علاقه مندی استاد به تدریس	وضعیت اعضای هیئت علمی
2	داشتن مشارکت فعال در جریان تدریس	وضعیت اعضای هیئت علمی
3	استفاده از مفاهیم جدید علمی برای هر واحد درسی	سازماندهی محتوا
4	سطح سواد استادان	وضعیت اعضای هیئت علمی
5	درگیر کردن ذهن با مسائل درسی توسط استادان	سازمان‌دهی محتوا
6	امکانات فیزیکی کلاس از لحاظ نور، صندلی، گرما و سرما	وضعیت دانشگاه
7	فضای آموزشی مطلوب در جهت انجام کارهای پژوهشی	وضعیت دانشگاه
8	میزان علاقه مندی به تحصیل	وضعیت دانشجو

نتایج سؤال سوم پژوهش نشان داد اثرگذارترین عامل، میزان علاقه مندی استاد به تدریس است که در قالب مؤلفه وضعیت اعضای هیئت علمی قرار می‌گیرد. در نهایت، هشتمین عامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی رشته علوم تربیتی، میزان علاقه مندی خود دانشجو به تحصیل است که در مؤلفه وضعیت دانشجو می‌گنجد. همچنین، جدول بالا نشان می‌دهد از بین عوامل اثرگذار، سه مورد از عوامل (میزان علاقه مندی استاد به تدریس، داشتن مشارکت فعال در جریان تدریس و سطح سواد) جزء مضمون‌های سازمان‌دهنده وضعیت هیئت علمی است که بیشتر بوده و میزان علاقه مندی به تحصیل در مضمون وضعیت دانشجو نیز از سایر مضامین سازمان‌دهنده کمتر بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

در گام اول، هدف این پژوهش، شناسایی عوامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی بود که از طریق مطالعه مبانی نظری و پژوهش‌های انجام‌شده در این باره انجام گرفت که نشان‌دهنده مهم بودن عامل‌های شناسایی‌شده برای کیفیت آموزش از منظر استادان، متخصصان و دانشجویان بود. پژوهش‌های مختلفی وضعیت اعضای هیئت علمی را عامل مهم و اثرگذار بر کیفیت آموزشی دانسته‌اند؛ مانند پژوهش‌های خدیوی و همکاران (1397)، کریستوفر (2018)، دیکر و همکاران (2018؛ 2017)، سعود ال دولایمی (2017). وضعیت دانشگاه نیز یکی از عوامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی محسوب می‌شود. پژوهش‌های دستور (1395)، سعود ال دولایمی (2017) نیز هم‌سو با این نتیجه، این عامل را یکی از عوامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی معرفی کرده‌اند. در نهایت، پژوهش‌های گوناگونی از جمله خدیوی و همکاران (1397)، موحدی، شیرخانی و طالبی (1396) و دستور (1395) بر این باورند که عامل دیگری که بر کیفیت آموزشی تأثیر بسزایی می‌گذارد، وضعیت دانشجو است. پس از شناسایی عوامل، در این پژوهش برای رتبه‌بندی و به‌دست آوردن میزان

اهمیت عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی رشته علوم تربیتی از رویکرد ویکور فازی استفاده شد. با توجه به پیشینه پژوهش، عوامل مؤثر شناسایی شد و با استفاده از ویکور فازی رتبه‌بندی شد. نتایج نشان داد عوامل میزان علاقه‌مندی استاد به تدریس، داشتن مشارکت فعال در جریان تدریس، استفاده از مفاهیم جدید علمی برای هر واحد درسی، درگیر کردن ذهن با مسائل درسی توسط استادان، غنی‌سازی محتوای کتاب و جزوات درسی، امکانات فیزیکی کلاس از لحاظ نور، صندلی، گرما و سرما، فضای آموزشی مطلوب در جهت انجام کارهای پژوهشی و میزان علاقه‌مندی به تحصیل به ترتیب از بالاترین درجه اهمیت برخوردار هستند. همچنین، نتایج و یافته‌های حاصل از این مرحله از پژوهش نشان داد وضعیت اعضای هیئت‌علمی، وضعیت دانشگاه، وضعیت دانشجو و سازمان‌دهی محتوا از مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی است که هر کدام را می‌توان در قالب عوامل جزئی‌تر تعریف کرد.

طبق نتایج به‌دست‌آمده، مهم‌ترین عامل اثرگذار، میزان علاقه‌مندی استاد به تدریس است که در مؤلفه وضعیت اعضای هیئت‌علمی می‌گنجد. از این منظر، با پژوهش‌های خدیوی و همکاران (1397)، قربانیان، عبدالله‌زاده مهلانی و کاظمی حکمی (1392)، کتک‌جارون، واجارینتارانگون و سرینگان (2017) هم‌سو است. علاوه بر این، پژوهشگران متعددی اشاره کرده‌اند که یکی از مشکلات اصلی دانشگاه‌ها بی‌توجهی به تدریس و کیفیت آن است (حمیتی¹، رکا² و ایمری³، 2015). در تأیید این گفته، اوسما⁴ و رادید⁵ (2015) در پژوهش خود نشان دادند استادان، به انگیزه‌دادن به دانشجویان خود علاقه کافی ندارند؛ به همین دلیل است که کیفیت تدریس در دانشگاه‌ها مورد توجه قرار گرفته است؛ چراکه از مهم‌ترین مسائلی به شمار می‌آید که اطلاعات مناسبی برای تحلیل مسائل آموزشی و برنامه‌ریزی راهبردی فراهم می‌کند و از سوی دیگر، امکان اصلاح شیوه‌های آموزشی برای استادان از طریق آگاهی از کیفیت تدریس خود فراهم می‌شود.

داشتن مشارکت فعال در تدریس نیز عاملی است که از نظر متخصصان در مرتبه بعدی قرار دارد. از نظر عطایی و پنجه‌پور (1394) تدریس به معنای درگیر کردن فراگیر در امر یادگیری است یا به عبارت بهتر، تدریس ایجاد شرایطی است که فراگیر، مشارکت فعال در فرایند تولید دانش را آموزش ببیند. از آنجایی که هدف اصلی آموزش، ایجاد یادگیری در فراگیران است و این امر با عمل تدریس اتفاق می‌افتد (بدری گرگری، رضایی و جدی گرگری، 1390)، هرچه مدرس مشارکت فعال‌تری در تدریس داشته باشد و از روش‌های فعال استفاده کند، به همان نسبت یادگیری بهتر و عمیق‌تر خواهد بود؛ به همین دلیل است که از نظر متخصصان، این عامل از جمله مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی رشته علوم تربیتی است. پژوهش‌های خدیوی و همکاران (1397) و دستور (1395) نیز این را تأکید می‌کنند. مرور پژوهش‌ها نیز بیانگر آن است که تدریس فعال و مشارکت فعال مدرس در امر آموزش، بر انگیزه پیشرفت نیز تأثیر می‌گذارد و آن را افزایش می‌دهد (عاشوری، 1393 به نقل از رحیمی مند و عباس‌پور، 1395). در واقع، می‌توان یکی از دلایل مهم شناسایی این مؤلفه به‌عنوان یکی از عوامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی را در ایجاد یادگیری معنادار به واسطه مشارکت فعال در جریان تدریس دانست.

¹ Hamiti

² Reka

³ Imeri

⁴ Osma

⁵ Radid

استفاده از مفاهیم جدید علمی برای هر واحد درسی از عواملی است که بر کیفیت آموزشی اثر می‌گذارد. با ظهور قرن بیست و یکم، مراکز آموزشی ازسویی در حال گذر از فرایند آموزشی به سمت فرایند یاددهی-یادگیری هستند و ازسوی دیگر، گسترش کاربرد اینترنت و فناوری‌های آموزشی به تولید میزان زیادی اطلاعات منجر شده است که افراد باید برای انجام فعالیت‌های حرفه‌ای، شخصی و آموزشی خود به مهارت‌های جدید مسلط باشند (کشاورز و همکاران، 1396). میزان آگاهی استادان از تغییرات و اصلاحات انجام شده در رشته تحصیلی و محتوای دروس، بسیار حائز اهمیت است؛ به خصوص که یکی از مشکلات نظام آموزش عالی، نبود رابطه بین برنامه‌های درسی گذرانده شده با بازار کار است (نورآبادی و همکاران، 1393). به نظر می‌رسد به‌روزر بودن و آگاهی اعضای هیئت علمی از مفاهیم جدید در هر رشته و موضوع درسی بر انگیزه تحصیلی دانشجویان اثرگذار است و این اثرگذاری تا جایی است که نه تنها بر کیفیت آموزشی آن رشته تأثیر می‌گذارد، بلکه باعث می‌شود معنای استاد خوب در اینجا مطرح شود که با پژوهش‌های اسماعیلی و همکاران (1396)، اکبری و همکاران (1393) و مباحثی و همکاران (1390) هم سو است.

از نظر مشارکت کنندگان در این پژوهش، سطح سواد (کیفیت علمی) استادان در مرتبه بعدی قرار دارد. از این منظر، با پژوهش طبرسا، حسونند مفرد و عارف‌نژاد (1391) هم سو است که نشان دادند کیفیت علمی اعضای هیئت علمی یکی از عوامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی به شمار می‌روند. این سطح سواد می‌تواند در ابعاد گوناگونی خود را نشان دهد؛ در زمینه رشته تحصیلی، محتواهای جدید، روش‌های تدریس به‌روز و پیشرفته، و تجربیات کشورهای دیگر. شاید یکی از دلایل را بتوان در این نکته دانست که اگر استاد، از سطح سواد زیادی برخوردار باشد، بخشی از این سواد را به تناسب مقطع و کلاس با دانشجویان به اشتراک می‌گذارد. از طرفی، سطح سواد خود نیازمند به‌روزر بودن و مطالعه منابع جدید و متعدد است که این تأثیرگذاری در جریان تدریس خود را به وضوح نشان می‌دهد.

درگیر کردن ذهن با مسائل درسی توسط استادان در مرتبه بعدی قرار گرفته است که با پژوهش سلیمانی مطلق (1384) هم سو است. یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که همواره دست‌اندرکاران سیستم‌های آموزش عالی با آن مواجهند، نحوه یادگیری فراگیران است (دادگران و خلخالی، 1395). از طریق یاددهی و یادگیری اثربخش است که می‌توان انتظار داشت فراگیران، مهارت‌های لازم را کسب کنند. یکی از راه‌ها می‌تواند درگیر کردن ذهن دانشجویان با مسائل درسی باشد که از راه‌های مختلف می‌تواند صورت گیرد. استفاده از رویکردهای جدید در تدریس مانند سازنده‌گرایی و کاربرست روش‌های تدریسی همچون بحث و گفت‌وگو و پرسش و پاسخ از آن روش‌هاست. سازنده‌گرایی به‌عنوان رویکردی نو به آموزش، با وجود نوظهور بودن، به شدت حیطه‌های مختلف آموزش را درنوردیده است. این رویکرد یاددهی-یادگیری بر این تأکید دارد که دانش، چیزی نیست که از مدرس به ذهن یادگیرنده انتقال یابد؛ بلکه این یادگیرنده است که با توجه به تجارب قبلی خود، دانش جدید را می‌سازد (عابدینی بلترک، نصر اصفهانی و نیلی، 1393). پژوهش‌های گوناگون تأثیر مثبت کاربرست این رویکرد در آموزش و یادگیری را بیان کرده‌اند (پارسا و ساکتی، 1384؛ صالحی عمران و عابدینی بلترک، 1395؛ وریجکن¹ و همکاران، 2013؛ سیولینگام² و نزیمه³، 2014).

¹. Vereijken

². Sivalingam

³. Nazimah

امروزه با توجه به تغییرات گسترده در ابعاد مختلف در سطح جهانی و به تبع آن، سیستم آموزشی، دیگر استفاده از رویکردهای قدیمی پاسخ‌گوی فراگیران نخواهد بود؛ به‌خصوص در آموزش عالی به دلیل گسترش و تبادلات عظیم اطلاعات از راه‌های مختلف مانند شبکه‌های مجازی؛ به‌همین دلیل، استفاده از رویکردهای جدید در سیستم آموزش ضروری به نظر می‌رسد. در طراحی آموزشی مبتنی بر سازنده‌گرایی حفظ و بازپس‌دهی مطالب توسط دانشجویان جای خود را به فهم عمیق و به‌کارگیری مطالب در محیط‌های کاری داده است؛ براین اساس، استادان نیز بر مبنای این رویکرد موظف‌اند نگاه خود را به تدریس و یادگیری تغییر دهند. در این رویکرد برخلاف رویکردهای سنتی، مدرس وظیفه انتقال اطلاعات را بر عهده ندارد؛ زیرا مفروضه‌های این رویکرد این است که هریک از یادگیرندگان دانش خود را بر مبنای داشته‌های خود به صورت فعالانه‌ای می‌سازند. دانشجو نیز یادگیرنده‌ای به حساب می‌آید که به صورت فعالانه و مشارکت‌جویانه به دنبال یادگیری موضوعات است و در تعیین هدف و محتوا و شیوه تدریس دخالت مستقیم دارد (عابدینی بلترک و همکاران، 1393) و این‌گونه به دلیل مشارکت فعال فراگیر در فرایند یاددهی-یادگیری، ذهن فراگیران با مسائل و محتوای آموزشی درگیر می‌شود و در نهایت، یادگیری عمیق را به دنبال خواهد داشت.

امکانات فیزیکی کلاس از لحاظ نور، صدلی، گرما، سرما یکی از عوامل مربوط به وضعیت دانشگاه است که در مرتبه بعدی عوامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی قرار دارد. پژوهش‌های گوناگونی با این نتیجه پژوهش هم‌سو است. برای نمونه، تسهیلات فیزیکی بر عملکرد فراگیران و اثربخشی کار مدرسان تأثیر اساسی دارد. راحت بودن کلاس درس و درجه حرارت مناسب و کم بودن تعداد فراگیر یک کلاس از عوامل مهم فیزیکی محسوب می‌شود (زمانی و نصر اصفهانی، 1386). علاوه بر این، محیط فیزیکی یادگیری بر جو روانی نیز اثرگذار است (ایزدپناه، پژوهان فر و قلیچ‌خانی، 1396). از طرفی، به دلیل یادگیری بیشتر از طریق حس بینایی (83 درصد) می‌توان گفت ایجاد هرگونه مشکل در دیدن، افت یادگیری را به دنبال خواهد داشت. رنگ نیز از دیگر ملزومات مهم است. نکته مهم در رنگ‌آمیزی کلاس، انتخاب رنگ‌هایی است که آرامش‌بخش باشند. می‌توان به تجهیزات مناسب برای تولید گرما و سرما به‌عنوان عامل اثرگذار دیگری بر یادگیری اشاره کرد که بی‌توجهی به این عامل، نه تنها باعث افت در یادگیری می‌شود، بلکه آسیب‌های جانی نیز به دنبال خواهد داشت. اگر کلاس بیش از حد گرم باشد، این مسئله بر عملکرد مغزی فراگیر تأثیر می‌گذارد و یادگیری به خوبی صورت نمی‌گیرد. در نهایت، پژوهش‌ها نشان داده‌اند محیط‌های مناسب و غنی، امکان بیشتری برای خلاقیت و ابتکار فراهم می‌کنند (طباطبایان، حبیب و عابدی، 1390).

در مرتبه هفتم، فضای آموزشی مطلوب برای انجام کارهای پژوهشی قرار دارد. از نظر مشارکت‌کنندگان در پژوهش، وجود فضایی برای انجام کارهای پژوهشی می‌تواند بر کیفیت آموزشی رشته اثرگذار باشد که با اکثر پژوهش‌هایی که اعضای هیئت‌علمی و وضعیت دانشگاه را عامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی دانسته‌اند، هم‌سو است؛ مانند پژوهش‌های خدیوی و همکاران (1397) که نشان دادند از نظر استادان دانشگاه، عوامل محیطی و سازمانی مهم‌ترین عامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی است. همچنین، پژوهش موحدی، شیرخانی و طالبی (1396) که حاکی از اهمیت محیط دانشگاه و امکانات آن در کیفیت آموزشی است. شاید یکی از این دلایل، تأثیری است که مطالعه و پژوهش بر میزان اطلاعات و دانش به‌روز مدرس دارد. هرچه مطالعه و پژوهش بیشتر باشد (البته در کنار آموزش مطلوب) می‌تواند دنیای گسترده‌تری از دانش رشته‌ای را برای مدرس فراهم کند که در نهایت با خود، کیفیت آموزشی را به دنبال خواهد داشت. در تأیید این

گفته باید عنوان کرد که در عصر حاضر، دانایی به‌عنوان شاخصی مهم در پیشرفت جامعه در نظر گرفته می‌شود که بر مبنای میزان تولید یا مصرف اطلاعات و دسترسی سریع به متون علمی ارزیابی می‌شود؛ به‌همین دلیل است که اهمیت و نقش پژوهش‌های علمی در توسعه ملی را نمی‌توان از نظر دور داشت؛ چراکه پژوهش، باعث تولید دانش می‌شود. هفت کشور پیشرفته در دنیا از لحاظ آمار تولید پژوهش‌های انجام‌شده رتبه‌های برتر را دارند و این نشان‌دهنده این مطلب است که تفاوت بین کشورهای پیشرفته و عقب‌مانده در امکانات، شرایط و بسترهای پژوهشی آنهاست. در واقع، تحقیق و پژوهش راهی برای تعالی و تمایز کشورهاست (حکاک و همکاران، 1397) و این خود دلیل مهمی برای ایجاد فضای مطلوب برای انجام کارهای پژوهشی دانشگاهی است.

از نظر مشارکت‌کنندگان در این پژوهش، یکی دیگر از عوامل مهم اثرگذار بر کیفیت آموزشی، میزان علاقه‌مندی دانشجو به تحصیل است. تحصیل و یادگیری از مهم‌ترین فعالیت‌های زندگی در جوامع در حال توسعه محسوب می‌شود. علاقه و انگیزه برای کسب آموزش از ابتدایی‌ترین لوازم برای یادگیری و به‌دست آوردن موفقیت است (صفری و همکاران، 1397). علاقه‌مندی به رشته می‌تواند بر انگیزه افراد تأثیر بگذارد. اگر به رشته خود علاقه‌مند نباشند، انگیزه تحصیلی آنها کاهش می‌یابد و اگر علاقه‌مند باشند، انگیزه تحصیلی آنها بیشتر خواهد شد. پژوهش‌های مختلفی نیز نشان داده‌اند بین علاقه و عملکرد تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد (سالاری و همکاران، 1397؛ کشفی و همکاران، 1396؛ رشید و همکاران، 1391؛ طالبی، عابدی و صدرزاده، 1391؛ بولاک¹، 2017).

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده پیشنهاد می‌شود متولیان امر آموزش در دانشگاه‌ها، شرایطی را فراهم آورند تا استادان بیش‌ازپیش به تدریس و به‌روبودن مباحث و محتوا علاقه‌مند شوند. این امر می‌تواند از راه‌های مختلف از جمله بهادادن بیشتر به آموزش در کنار پژوهش یا تشویق استادانی که نمره آموزشی آنها از نظر دانشجویان در سطح بالاتری قرار دارد، صورت گیرد. همچنین، از آنجایی که در آموزش عالی، رشته علوم تربیتی و دانشگاه فرهنگیان واحد «روش تدریس» دارند، پیشنهاد می‌شود دوره‌های آموزشی یا کارگاه‌هایی برای آموزش روش‌های تدریس فعال در رشته‌هایی که واحدی با عنوان روش تدریس ندارند، برگزار شود. برای مثال، در دانشگاه ییواسکیلا² فنلاند، دوره‌ای به‌صورت آنلاین با هدف آموزش روش‌های تدریس، ابزارهای مورد استفاده در تدریس اثربخش مانند استفاده از ویدئو در تدریس و تعامل در کلاس برگزار می‌شود (دانشگاه ییواسکیلا، 2020) یا در سرفصل رشته مهارت زبان دانشکده آموزش زبان در کره جنوبی نیز دروسی تعریف شده است که با هدف ارائه و آموزش روش‌های تدریس، مدیریت کلاس درس و طراحی طرح درس است (آموزش زبان کره‌ای برای خانواده‌های چندفرهنگی³، روش‌های آموزش زبان و ادبیات کره‌ای⁴، تربیت معلم برای آموزش زبان کره‌ای⁵) (دانشگاه کره⁶، 2021)؛ اما به‌طور کلی، روش تدریس در دانشگاه‌های ایران و خارج از کشور در قالب واحد درسی تعریف شده، بیشتر در دانشکده علوم تربیتی⁷ مورد توجه قرار گرفته است (واحد

¹ Bullock

² University of Jyväskylä

³ Korean Language Education for Multi-cultural Family

⁴ Instructional Methods of Korean Language and Literature

⁵ Teacher Education for Korean Language Education

⁶ Korea university

⁷ Education

درسی بهبود و توسعه روش و مواد تدریس در دانشگاه کره¹، آموزش یادگیرندگان استثنایی در کلاس های معمولی² در رشته روان شناسی تربیتی، مدرسه و مشاوره³ در انگلستان (دانشگاه کره، 2021؛ دانشگاه انگلستان، 2021). همچنین، پیشنهاد می شود پژوهش های دیگری در رشته های مختلف به تناسب ماهیت رشته انجام شود. علاوه بر این، می توان در پژوهش های آتی، از روش های تحلیل دیگری برای شناسایی و رتبه بندی عوامل استفاده کرد.

منابع

- اسماعیلی، محمودرضا؛ حزنی، سیدعلی؛ موسی زاده، بهروز. و زواره، علی. (1396). ویژگی های یک استاد خوب و تأثیر آن بر انگیزه تحصیلی دانشجویان دندانپزشکی. **پژوهش در آموزش علوم پزشکی**، 9(3)، ۱۰-۱۸.
- اکبری، مجید؛ تقوی، امیرمعین؛ قنبری، حبیب الله؛ باقری، محمد. و عطوفی، عاطفه. (1393). مقایسه دیدگاه اساتید و دانشجویان درباره خصوصیات یک معلم خوب در رشته دندان پزشکی. **مجله دانشکده دندان پزشکی مشهد**، 38(4)، ۲۹۰-۲۸۱.
- ایزدپناه، صاحبه؛ پژوهشان فر، مهدیه. و قلیچ خانی، بهنام. (1396). دستاوردی تحلیلی از تأثیر محیط فیزیکی یادگیری بر بهبود جو روانی مدارس از دیدگاه دانش آموزان مقطع دبیرستان. **معماری و شهرسازی ایران**، 8(11)، 109-121.
- بدری گرگری، رحیم؛ رضایی، اکبر. و جدی گرگری، جواد. (1390). مقایسه تأثیر روش تدریس مبتنی بر تفکر فعال (روش مشارکتی) و روش تدریس سنتی در یادگیری درس مطالعات اجتماعی دانش آموزان پسر. **علوم تربیتی**، 4(4)، 120-107.
- پارسا، عبدالله. و ساکتی، پرویز. (1384). بررسی روابط ساده و چندگانه ساخت و سازگاری در کلاس و شیوه اجرای برنامه درسی (رویکردهای تدریس و ارزیابی) با رویکردهای دانشجویان در دوره کارشناسی دانشگاه شیراز. **مجله علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه اهواز**، 12(4)، 184-147.
- حکاک، محمد؛ حزنی، سیدعلی؛ مروتی، حمید. و اخلاقی، طاهره. (1397). عارضه یابی پژوهشی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی گیلان. **پژوهش در آموزش علوم پزشکی**، 10(2)، 57-46.
- خدیوری، اسدالله؛ سیدکلان، سیدمحمد؛ حسن پور، توفیق؛ احمدی، حسن. و تره باری، حافظ. (1397). بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش و تدریس در دانشگاه فرهنگیان (مطالعه موردی: پردیس های استان اردبیل). **آموزش و ارزشیابی**، 11(2)، ۱۸۵-۱۶۱.
- دادگران، نفیسه السادات. و خلخالی، علی. (1395). تأثیر کاربرد روش یادگیری کوانتومی بر یادگیری های درسی دانشجویان. **پژوهش در آموزش علوم پزشکی**، 8(1)، 36-29.
- دستور، مجتبی. (1395). بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت آموزش عالی هنر در ایران (از دیدگاه اعضای هیئت علمی هنرهای نمایشی). **نامه هنرهای نمایشی و موسیقی**، 13، 21-5.

¹ Material Development and Teaching Methods

² Teaching Exceptional Learners in Regular Classrooms

هدف این واحد، آموزش نحوه تدریس در کلاس درس اعم از روش های تدریس، و مواد و برنامه های آموزشی مناسب با فراگیران با نیازهای خاص است.

³ Educational, School, and Counseling Psychology (EDP)

شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی رشته کارشناسی..... / میمنت عابدینی بلترک و حمیدرضا کمالی اردکانی/191

رحیمی مند، مریم. و عباس پور، عباس. (1395). رابطه روش‌های تدریس (مباحثه گروهی، پرسش و پاسخ، نمایش علمی و سخنرانی) با انگیزه پیشرفت در دانشجویان. **روان‌شناسی تربیتی**، 12(1)، 1-24.

رشید، خسرو؛ ذاکری، علیرضا؛ سلحشوری، احمد. و کردنوقایی، رسول. (۱۳۹۱). انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه در رابطه با عوامل محیطی. **فناوری آموزش**، ۷(۲)، ۹۹-۱۰۸.

زمانی، بی‌بی‌عشرت. و نصر اصفهانی، احمدرضا. (1386). ویژگی‌های فیزیکی و فرهنگی فضاهای آموزشی دوره ابتدایی چهار کشور پیشرفته جهان از دید دانش‌آموزان ایرانی و والدین آنان. **نوآوری‌های آموزشی**، 23، 45-55.

سالاری، ارسلان؛ امامی سیگارودی، عبدالحسین؛ زائر ثابت، فاطمه؛ شکبیا، مریم؛ خجسته، مریم. و شریفی، معصومه. (1397). بررسی ارتباط پیشرفت تحصیلی با علاقه به رشته تحصیلی در دانشجویان پرستاری. **پژوهش در آموزش علوم پزشکی**، 10(2)، 68-75.

سلیمانی مطلق، خدایار. (1384). **بررسی عوامل آموزشی مؤثر بر کیفیت آموزش دانشگاهی از دیدگاه اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشگاه لرستان**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

شهرکی‌پور، حسن. (1391). عوامل مؤثر بر افزایش کیفیت آموزشی دوره‌های کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد دانشکده علوم تربیتی. **پژوهش در برنامه‌ریزی درسی**، 9(2)، 118-124.

صالحی عمران، ابراهیم. و عابدینی بلترک، میمنت. (1395). بررسی میزان به کارگیری عناصر برنامه درسی سازنده گرا در آموزش عالی: یک مطالعه ترکیبی (مورد مطالعه: دانشگاه شیراز). **مطالعات برنامه درسی آموزش عالی**، 7(2)، 7-32.

صفری، طاهره؛ نذری پنجکی، اطهره؛ حقیقی، مریم؛ صیادی، فاطمه؛ زینلی بوجانی، میثم. و امین، آرزو. (1397). بررسی میزان علاقه دانشجویان به رشته تحصیلی خود و عوامل مؤثر بر آن از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زاهدان در سال 1396. **مجله دانشگاه علوم پزشکی بیرجند**، 25، 61-67.

صوری، مریم؛ حنیفی، فریبا. و ناظم، فتاح. (1399). بررسی وضعیت عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی شهر تهران. **تحقیقات مدیریت آموزشی**، 12(1)، 277-306.

طالبی، هوشنگ؛ عابدی، احمد. و صدرزاده، امید. (۱۳۹۱). ساخت و اعتباریابی مقیاس سنجش انگیزه تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه اصفهان براساس نظریه خودمختاری. **رویکردهای نوین آموزشی**، ۷(۱)، ۱۵۳-۱۳۷.

طبائیان، مرضیه؛ حبیب، فرح. و عابدی، احمد. (1390). دیدگاه دانش‌آموزان دبیرستان‌های مطلوب و نامطلوب نسبت به رنگ فضای آموزشی و راه‌های بهبود کیفیت فضای تحصیلی. **نوآوری‌های آموزشی**، 10(2)، 93-106.

طبرسا، غلامعلی؛ حسنوند مفرد، مهدی. و عارف‌نژاد، محسن. (1391). تحلیل و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزشی (مطالعه موردی: دانشگاه اصفهان). **مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی**، 4(4)، 51-53.

عابدینی بلترک، میمنت. (1394). **تبیین ویژگی‌های برنامه درسی سازنده گرا در آموزش عالی و تعیین میزان تحقق آن در دوره‌های تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌های شیراز و علوم پزشکی شیراز**. رساله دکتری، دانشگاه اصفهان.

- عابدینی بلترک، میمنت؛ نصر اصفهانی، احمدرضا؛ صالحی عمران، ابراهیم و محمدی، مهدی. (1393). عناصر برنامه درسی سازنده گرا در آموزش پزشکی (مطالعه مروری). *مجله آموزش در علوم پزشکی*، 14(10)، 888-897.
- عارفی، محبوبه؛ زندی، خلیل. و شهودی، مریم. (1390). به بررسی کیفیت رشته علوم تربیتی در دانشگاه کردستان براساس مدل‌های کانو و گسترش عملکرد کیفیت. *اندیشه‌های نوین تربیتی*. 7(1)، 125-150.
- عطایی، نگار. و پنجه‌پور، مجتبی. (1394). مقایسه اثربخشی روش تدریس فعال تعاملی و سنتی در رضایت‌مندی و یادگیری درس بیوشیمی بالینی دانشجویان داروسازی. *توسعه آموزش در علوم پزشکی*، 8(3)، 81-91.
- فراستخواه، مقصود. (1389). آینده‌اندیشی درباره کیفیت آموزش عالی ایران؛ مدلی برآمده از نظریه مبنایی. *پژوهش در آموزش عالی*، 94-67.
- قربانیان، ناصر؛ عبدالله‌زاده مهلانی، فرحناز. و کاظمی حکمی، بهزاد. (1392). عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی بالینی؛ دیدگاه دانشجویان هوش‌بری و اتاق عمل. *راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، 6(4)، 236-239.
- کشاورز، فریبا. (1397). عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی دانشجویان رشته اتاق عمل (مرور سیستماتیک). تهران، *اولین همایش پژوهشی سالیانه دانشجویی اتاق عمل کشور*.
- کشاورز، لقمان؛ فراهانی، ابوالفضل؛ قربانی، لیلا. و مهدی تمدن، محمد. (1396). ارتباط سواد اطلاعاتی و عملکرد تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد تربیت بدنی دانشگاه شیراز. *پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی*، 5(4)، 109-115.
- کشفی، سیدمنصور؛ یزدان‌خواه، مریم؛ خانی جیحونی، علی؛ صداقت، زهرا. و حاجی‌پور، افروز. (1396). انگیزه تحصیلی و برخی عوامل مرتبط با آن در دانشجویان دانشکده بهداشت و تغذیه دانشگاه علوم پزشکی شیراز. *راهبردهای توسعه در آموزش پزشکی*، 4(2)، 43-51.
- موحدی، رضا؛ شیرخانی، مریم. و طالبی، بهاره. (1396). بررسی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش از دیدگاه دانشجویان (مطالعه موردی: دانشکده کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا). *نامه آموزش عالی*، 33، 79-110.
- میرغفوری، سیدحبیب‌الله؛ شعبانی، اکرم؛ محمدی، خدیجه. و منصوری محمدآبادی، سلیمان. (1395). شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت خدمات آموزشی با استفاده از رویکرد تلفیقی ویکور فازی و مدل‌سازی ساختاری تفسیری. *آموزش و ارزشیابی*، 9(2)، 13-33.
- میخائیلو، غلامحسین. (1395). بررسی کیفیت دروس و سرفصل‌های رشته علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی در دانشگاه فرهنگیان. تهران، *دومین همایش ملی تربیت معلم اصفهان*.
- نورآبادی، سولماز؛ احمدی، پروین؛ دبیری اصفهانی، عذرا. و فراستخواه، مقصود. (1393). ضرورت و امکان تغییر برنامه درسی مصوب نظام آموزش عالی ایران به برنامه درسی تلفیقی (مطالعه موردی: گرایش مدیریت آموزشی دوره کارشناسی). *آموزش و ارزشیابی*، 7(1)، 101-122.

Brennan, J. & Shah. T. (2010). *Managing quality in higher education. An international perspective on institutional assessment and change*. Buckingham: Ssrhe and Open university press.

- Bullock, N. J. (2017). *Factors affecting student motivation and achievement in science in selected middle school eighth grade classes* (Electronic Theses & Dissertations Collection). Clark Atlanta university.
- Chalaris, M., Gritzalis, S., Maragoudakis, M., Sgouropoulou, C. & Tsolakidis, A. (2014). Improving quality of educational processes providing new knowledge using data mining techniques. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 147, 390-397.
- Christopher, E. (2018). Quality of higher education; factors that support student success: A *Discussion paper for presentation to Academic Board, Asia Pacific International College* (APIC).
- Dicker, R., Garcia, M., Kell, A., Modabber, P., O'Farrell, A., Pond, A., Pond, N. & Mulrooney, H. M. (2017). Student perceptions of quality in higher education: Effect of year of study, gender and ethnicity. *New Directions in the Teaching of Physical Sciences*, 12(1), 1-14.
- Dicker, R., Garcia, M., Kelly, A., Mulrooney, H. (2018). What does 'quality' in higher education mean? perceptions of staff, students and employers. *Studies in Higher Education*, 43(1), 1-4.
- Hamiti, M., Reka, B. & Imeri, F. (2015). The impact of computer components in enhancing the quality of teaching and learning process in universities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 191, 2422-2426.
- Ketkajorn, S., Vajarintaragoon, K. & Sri-ngan, K. (2017). Factors affecting the effectiveness of educational quality assurance. *Journal of Buddhist Education and Research*, 3(2), 48-56.
- Manolis, Ch., Stefanos, G., Manolis, M., Cleo, S. & Anastasios, T. (2015). Improving quality of educational processes providing new knowledge using data mining techniques. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 147, 390-397.
- Osma, I. & Radid, M. (2015). Analysis of the students' judgments on the quality of teaching received: Case of chemistry students at the faculty of sciences Ben M'sik. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 2223-2228.
- Sanayei, A., Mousavi, S. F. & Yazdankhah, A. (2010). Group decision making process for supplier selection with VIKOR under fuzzy environment. *Expert Systems with Applications*, 37(1), 24-30.
- Saud AL-Dulaimi, Z.Y. (2017). Factors influencing the service quality in higher education Romania and Iraq from professors' perspective proceedings of the 11th international management Romania. *Conference, The Role of Management in the Economic Paradigm of the XXIst Century*.
- Sivalingam, N. & Nazimah, I. (2014). Applying the learning theories to medical education: A commentary. *IEJSME*, 8(1), 50-57.
- Tsinidou, M., Vassilis, G. & Panos, F. (2010). Evaluation of the factors that determine quality in higher education: an empirical study. *Quality Assurance in Education*, 18(3), 227-244
- Vereijken, M. W. C., Kruidering-Hall, M., de Jong, P. G. M., de Beaufort, A. J. & Dekker, F. W. (2013). Scientific education early in the curriculum using a constructivist approach on learning. *Perspect Medical Education*, 2, 209-215.

- Yalcin, N., Bayrakdaroglu, A. & Kahraman, C. (2012). Application of fuzzy multi-criteria decision making methods for financial performance evaluation of Turkish manufacturing industries. *Expert Systems with Applications*, 39(1), 350-364.
- Yucenur, G. N. & Demirel, N. Ç. (2012). Group decision making process for insurance company selection problem with extended VIKOR method under fuzzy environment. *Expert Systems with Applications*, 39(3), 3702-3707.
- University of Jyväskylä. (2020). *Norwegian University of Science and Technology*. <https://studyguide.jyu.fi/2020/en/courseunit/vk3100/>
- Uk college of education. (2021). *Educational School and Counseling Psychology* (EDP). <https://education.uky.edu/courses-and-syllabi/?dept=list>
- Korea university. (2021). *Department of Education*. https://edu.korea.ac.kr/edu_en/matriculate/matriculation.do